

KOMUNIKAT PRASOWY nr 89/23

Luksemburg, 5 czerwca 2023 r.

Wyrok Trybunału w sprawie C-204/21 | Komisja/Polska (Niezawistość i życie prywatne sędziów)

Państwo prawne: reforma polskiego wymiaru sprawiedliwości z grudnia 2019 r. narusza prawo Unii

Wartość państwa prawnego stanowi o samej tożsamości Unii jako wspólnego porządku prawnego i została skonkretyzowana w zasadach przekładających się na prawnie wiążące zobowiązania państw członkowskich

W następstwie uchwalenia w Polsce, 20 grudnia 2019 r., ustawy zmieniającej przepisy krajowe dotyczące ustroju sądów powszechnych, sądów administracyjnych i Sądu Najwyższego (zwanej dalej „ustawą zmieniającą”), Komisja Europejska wniosła przeciwko temu państwu skargę o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, w której domagała się od Trybunału stwierdzenia, że wprowadzone tą ustawą uregulowania naruszają szereg przepisów prawa Unii.

Komisja twierdziła, że w zakresie, w jakim ustawa zmieniająca powierzyła Izbie Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego, której niezawistość i bezstronność nie są zagwarantowane, uprawnienia do orzekania w sprawach mających bezpośredni wpływ na status sędziów i pełnienie przez nich urzędu, ustawa ta godzi w ich niezawistość. Ponadto, zdaniem Komisji, ustawą zmieniającą zakazano wszystkim sądom krajowym badania spełnienia, wynikających z prawa Unii, wymogów dotyczących gwarancji niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego uprzednio na mocy ustawy i uznano takie badanie za przewinienie dyscyplinarne. Do przeprowadzania takiego badania została zaś wyznaczona, jako jedynie właściwa, Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego. Wreszcie Komisja utrzymywała, że nakładając na sędziów obowiązek ujawnienia informacji dotyczących ich działalności w ramach zrzeszeń lub fundacji, a także wcześniejszego członkostwa w partii politycznej, oraz przewidując publikację tych informacji, ustawa zmieniająca narusza prawo do poszanowania życia prywatnego oraz prawo do ochrony danych osobowych¹.

W toku tego postępowania Polska została zobowiązana, postanowieniem wiceprezesa Trybunału z dnia 27 października 2021 r., do zapłaty na rzecz Komisji okresowej kary pieniężnej w wysokości 1 mln EUR dziennie². Orzeczenie okresowej kary pieniężnej zostało uznane za niezbędne, aby zagwarantować, że Polska zastosuje się do środków tymczasowych ustanowionych w postanowieniu z dnia 14 lipca 2021 r.³, które przewidywało między innymi zawieszenie stosowania kwestionowanych przez Komisję przepisów ustawy zmieniającej. Postanowieniem wiceprezesa Trybunału z dnia 21 kwietnia 2023 r. kwota tej okresowej kary pieniężnej została obniżona do 500 000 EUR dziennie⁴. Skutki powyższych postanowień ustają z chwilą wydania dzisiejszego wyroku, który kończy postępowanie w sprawie. Niemniej obowiązek zapłacenia przez Polskę kary pieniężnej należnej za

¹ Dodatkowe informacje na temat tego postępowania oraz zarzutów Komisji dostępne są w komunikatach prasowych nr [127/21](#), nr [180/21](#) i nr [192/21](#).

² Postanowienie wiceprezesa Trybunału z dnia 27 października 2021 r. w sprawie [C-204/21 R](#) (zob. także komunikat prasowy nr [192/21](#)).

³ Postanowienie wiceprezesa Trybunału z dnia 14 lipca 2021 r. w sprawie [C-204/21 R](#) (zob. także komunikat prasowy nr [127/21](#)).

⁴ Postanowienie wiceprezesa Trybunału z dnia 21 kwietnia 2023 r. w sprawie [C-204/21 R-RAP](#) (zob. także komunikat prasowy nr [65/23](#)).

wcześniejszy okres pozostaje w mocy.

W ogłoszonym dziś wyroku Trybunał **uwzględnił skargę Komisji**.

W pierwszej kolejności Trybunał potwierdził, że **kontrola przestrzegania przez państwo członkowskie wartości i zasad takich jak państwo prawne, skuteczna ochrona sądowa i niezależność sądownictwa należy w pełni do kompetencji Trybunału**. Przy wykonywaniu swojej kompetencji w zakresie organizacji wymiaru sprawiedliwości państwa członkowskie mają bowiem obowiązek dotrzymywać zobowiązań wynikających dla nich z prawa Unii. Są zatem **obowiązane nie dopuścić do pogorszenia**, z punktu widzenia wartości państwa prawnego, swojego ustawodawstwa w dziedzinie organizacji wymiaru sprawiedliwości poprzez powstrzymanie się od przyjmowania przepisów, które mogłyby naruszać niezawisłość sędziowską. Ta podstawowa wartość, stanowiąca o samej tożsamości Unii, została skonkretyzowana w prawnie wiążących zobowiązaniach, od których **państwa członkowskie nie mogą się uchylić, powołując się na przepisy lub orzecznictwo krajowe, choćby były one rangi konstytucyjnej**.

W drugiej kolejności Trybunał, przywołując wcześniejsze orzecznictwo⁵, potwierdził swoją ocenę, zgodnie z którą **Izba Dyscyplinarna** Sądu Najwyższego nie spełnia wymogu niezawisłości i bezstronności. Wywiódł z tego, że **już sama perspektywa narażenia sędziów, którzy mają stosować prawo Unii, na ryzyko, że taki organ będzie mógł orzekać w kwestiach dotyczących ich statusu i pełnienia przez nich urzędu**, w szczególności poprzez zezwalanie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej lub jego zatrzymanie lub poprzez wydawanie orzeczeń dotyczących istotnych aspektów z zakresu prawa pracy, zabezpieczenia społecznego lub przejścia w stan spoczynku, które mają zastosowanie do sędziów, **może godzić w ich niezawisłość**.

W trzeciej kolejności Trybunał uznał, że z uwagi na szeroki i nieprecyzyjny charakter zakwestionowanych przez Komisję przepisów ustawy zmieniającej oraz szczególny kontekst, w którym przepisy te zostały przyjęte, mogą one podlegać wykładni pozwalającej wykorzystać system odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów oraz przewidziane w tym systemie kary w celu **uniemożliwienia sądom krajowym przeprowadzania oceny, czy sąd lub sędzia spełnia wynikające z prawa Unii wymogi związane ze skuteczną ochroną sądową, w razie potrzeby także w drodze wystąpienia do Trybunału w trybie prejudycjalnym**. Uchwalone w ten sposób przez polskiego ustawodawcę przepisy **są niezgodne z gwarancjami dostępu do niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego uprzednio na mocy ustawy. Gwarancje te oznaczają bowiem, że w niektórych okolicznościach sądy krajowe są zobowiązane zbadać, czy one same lub wchodzący w ich skład sędziowie albo też inni sędziowie lub sądy spełniają wymogi przewidziane w prawie Unii**.

Po czwarte, **okoliczność, że ustawą zmieniającą powierzono pojedynczemu i jednemu organowi krajowemu (a mianowicie Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego) właściwość do weryfikacji poszanowania zasadniczych wymogów dotyczących skutecznej ochrony sądowej, narusza prawo Unii**.

Spełnienie tych wymogów **należy bowiem zapewnić w sposób przekrojowy we wszystkich materialnoprawnych dziedzinach stosowania prawa Unii oraz przed wszystkimi sądami krajowymi rozpatrującymi sprawy z zakresu tych dziedzin**. Tymczasem monopolistyczna kontrola wprowadzona ustawą zmieniającą, w połączeniu z ustanowieniem wyżej wspomnianych zakazów i przewinień dyscyplinarnych, **może przyczynić się do jeszcze większego osłabienia prawa podstawowego do skutecznej ochrony sądowej, które jest zapisane w prawie Unii**.

Wreszcie, w ocenie Trybunału, przepisy krajowe zobowiązujące sędziów do złożenia pisemnego oświadczenia wskazującego na ich członkostwo w zrzeszeniu, działalność w fundacji nieprowadzącej działalności gospodarczej lub członkostwo w partii politycznej, i przewidujące udostępnienie tych informacji w postaci elektronicznej, naruszają prawa podstawowe sędziów do ochrony danych osobowych i do poszanowania życia prywatnego. Udostępnienie w postaci elektronicznej danych dotyczących byłego członkostwa w partii politycznej **nie jest** w omawianym

---

⁵ Wyrok z dnia 15 lipca 2021 r., Komisja/Polska (System odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów), [C-791/19](#) (zob. także komunikat prasowy nr [130/21](#)).

wypadku **odpowiednie do osiągnięcia deklarowanego celu**, jakim jest pogłębienie bezstronności sędziów. Co się tyczy danych odnoszących się do członkostwa sędziów w zrzeszeniach lub ich działalności w fundacjach nieprowadzących działalności gospodarczej, mogą one ujawniać poglądy polityczne lub przekonania religijne lub światopoglądowe sędziów. Ich udostępnienie w postaci elektronicznej **mogłoby umożliwić swobodny dostęp do wspomnianych danych również osobom, które ze względów niezwiązanych z deklarowanym celem interesu ogólnego dążą do uzyskania informacji o osobistej sytuacji sędziego**. Ze względu na szczególnie kontekst przepisów wprowadzonych ustawą zmieniającą takie udostępnienie w postaci elektronicznej **może narażać sędziów na ryzyko niezasłużonej stygmatyzacji, wpływając w nieuzasadniony sposób na ich postrzeganie zarówno przez jednostki, jak i przez ogół społeczeństwa**.

UWAGA: Skarga o stwierdzenie uchybienia państwa członkowskiego jest kierowana przeciwko państwu członkowskiemu, które uchybiło zobowiązaniom wynikającym z prawa Unii, przez Komisję lub inne państwo członkowskie. Jeżeli Trybunał Sprawiedliwości stwierdzi uchybienie, państwo, którego to dotyczy, powinno jak najszybciej zastosować się do wyroku. Jeżeli Komisja uzna, że państwo członkowskie nie zastosowało się do wyroku, może wnieść nową skargę i domagać się sankcji finansowych. Jednak w sytuacji nieprzekazania Komisji krajowych środków transpozycji dyrektywy Trybunał Sprawiedliwości może, na jej wniosek, nakładać kary pieniężne już na etapie pierwszego wyroku.

Dokument nieoficjalny, sporządzony na użytek mediów, który nie wiąże Trybunału Sprawiedliwości.

[Pełny tekst](#) wyroku jest publikowany na stronie internetowej CURIA w dniu ogłoszenia.

Osoba odpowiedzialna za kontakty z mediami: Jarosław Zasada ☎ (+352) 4303 2793

Nagranie wideo z ogłoszenia wyroku jest dostępne przez „[Europe by Satellite](#)” ☎ (+32) 22964106.

Pozostańmy w kontakcie!

